

Dialogens potentiale i diætbehandling

FaKD's årsmøde 29. oktober 2021

Nanna Ruengkratok Lang, lektor, ph.d., cand.psych.

Hvorfor dialog?

”Hver gang jeg har mødt én i en kittel [...] så er det vægt, og så er det sondemad...”

(Foto af Klaus Nielsen)

Diætbehandling er vigtig
– men det handler ikke kun om mad

Det er også et spørgsmål om **samtale**

(Foto af Jessica Lewis)

Ph.d.-projekt om dialog i diætbehandling

DIALOG I DIÆTBEHANDLING
EN AKTIONSFORSKNINGSUNDERSØGELSE AF KOMMUNIKATIVE
KVALITETER I DIÆTBEHANDLINGSSAMTALER MED KRÆFTRAMTE
AF
NANNA RUENGRATOK LANG
PH.D. AFHANDLING 2020

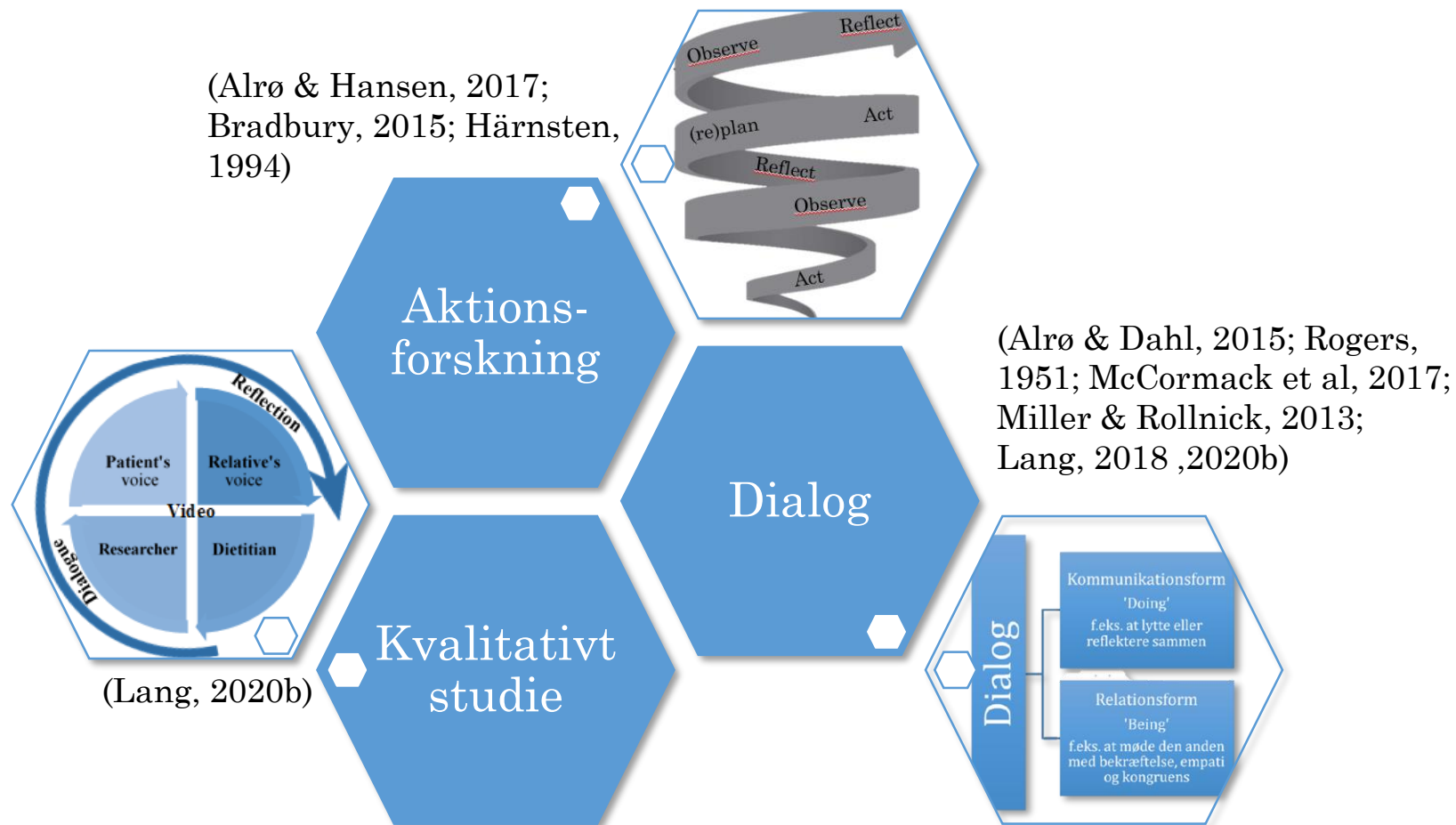
(Lang, 2020a)

- *Hvad sker der i diætbehandlingssamtalen?*
- *Hvilken betydning har **samtale** og kommunikation i diætbehandling?*
- *Hvad kendetegner **kommunikative kvaliteter** – og udfordringer – i diætbehandlingssamtalen?*
- *Hvordan kan en **dialogisk** og personcentreret samtaletilgang understøtte diætbehandlingen?*

Diætbehandling er også et spørgsmål om samtale og kommunikation

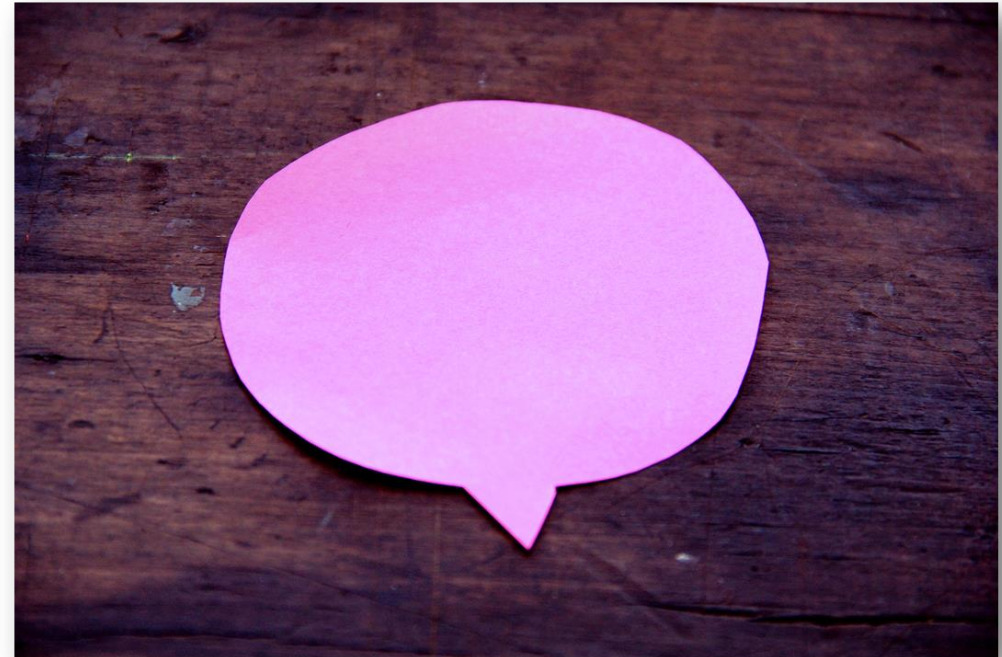
- Den interpersonelle **kommunikation og relation** er vigtig for oplevelsen og udbyttet af ernæringsindsatsen
- Diætistens **vejledningskompetencer** har betydning for, hvordan diætbehandlingen forløber
- '**God kommunikation**' er når: diætisten lytter, udviser empati og accept, er imødekommende og støttende samt fagligt kompetent
- Både diætister og patienter ønsker en patient- eller **personcentreret** tilgang
- OBS! Patient-/personcentrering og 'god kommunikation' kan være **svært** at implementere, da det er tidskrævende
- Det er vigtigt at **inddrage** såvel **patienters** som **diætisters perspektiver**, når man ønsker at undersøge den diætetiske samtalepraksis

Ph.d.-projektets metodiske og teoretiske fundering

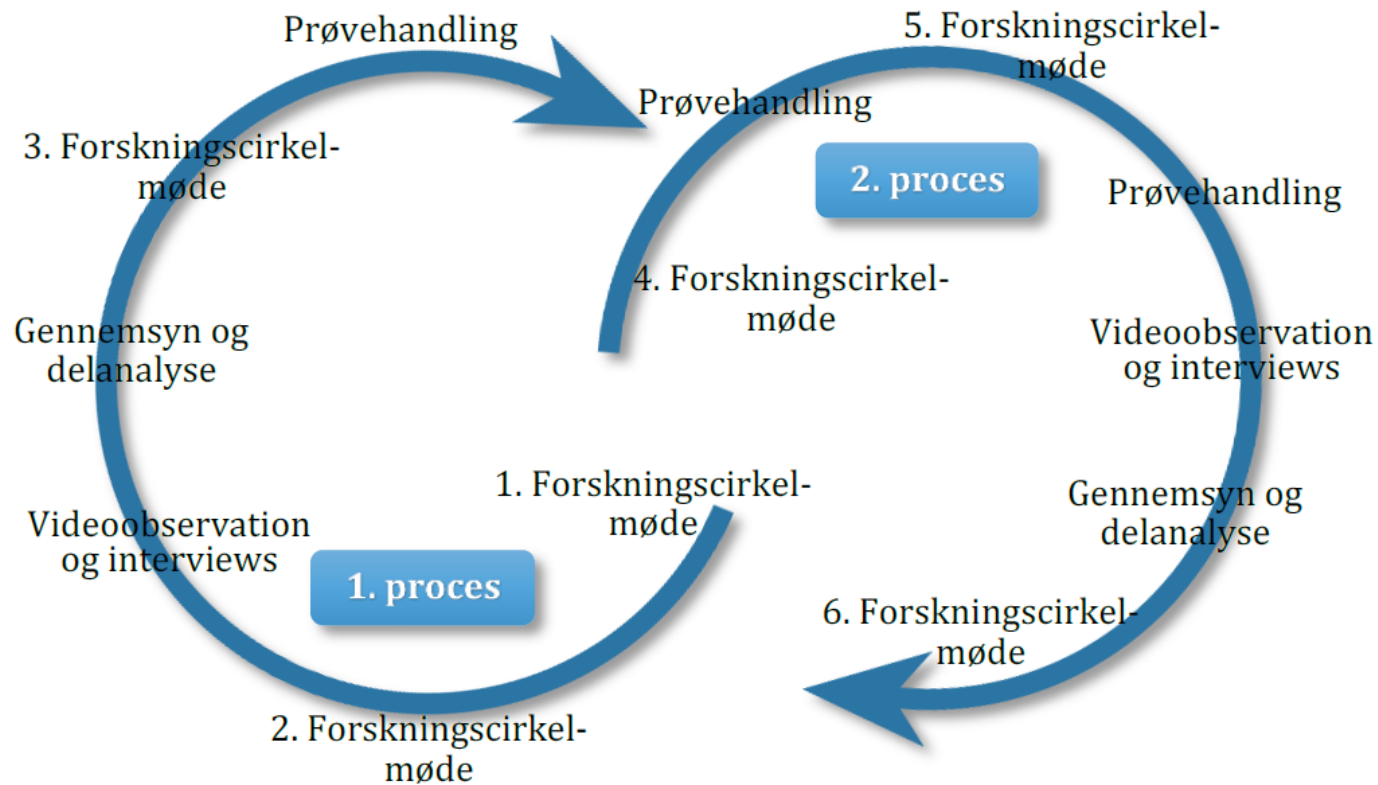
Aktionsforskning og kvalitativ forskning

- Forskning *sammen med* og *i* praksis
- Videoobservation, interviews og dialogisk refleksion
- 2 kliniske diætister, 20 kræftramte, 9 pårørende

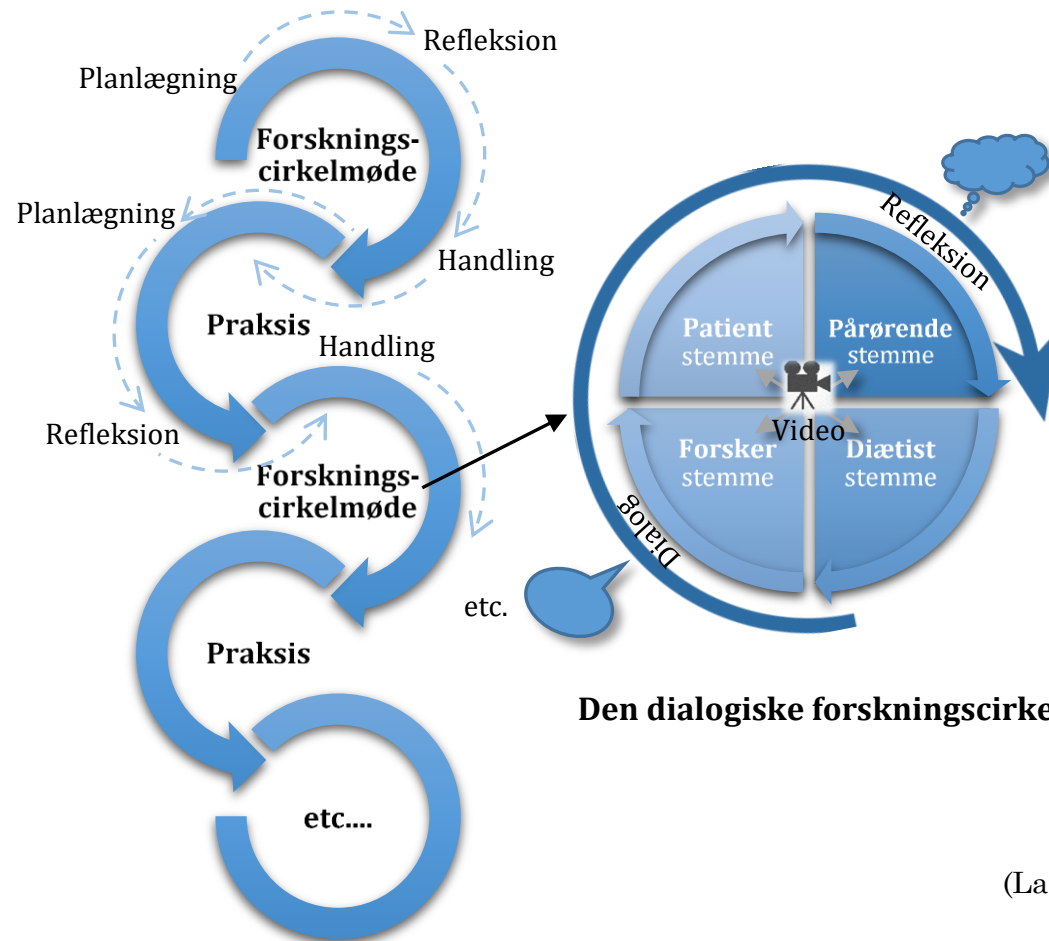

(Foto af motointermedia)

Aktionsforskningsprocessen

En dialogisk forskningscirkel

(Lang, 2020a; 2020b)

”**Dialogue** [...]is about a shared inquiry, a way of thinking and reflecting together. It is not something you do to another person. It is something you do *with* people”

(Isaacs, 1999, s. 9)

Dialog er både kommunikation og relation

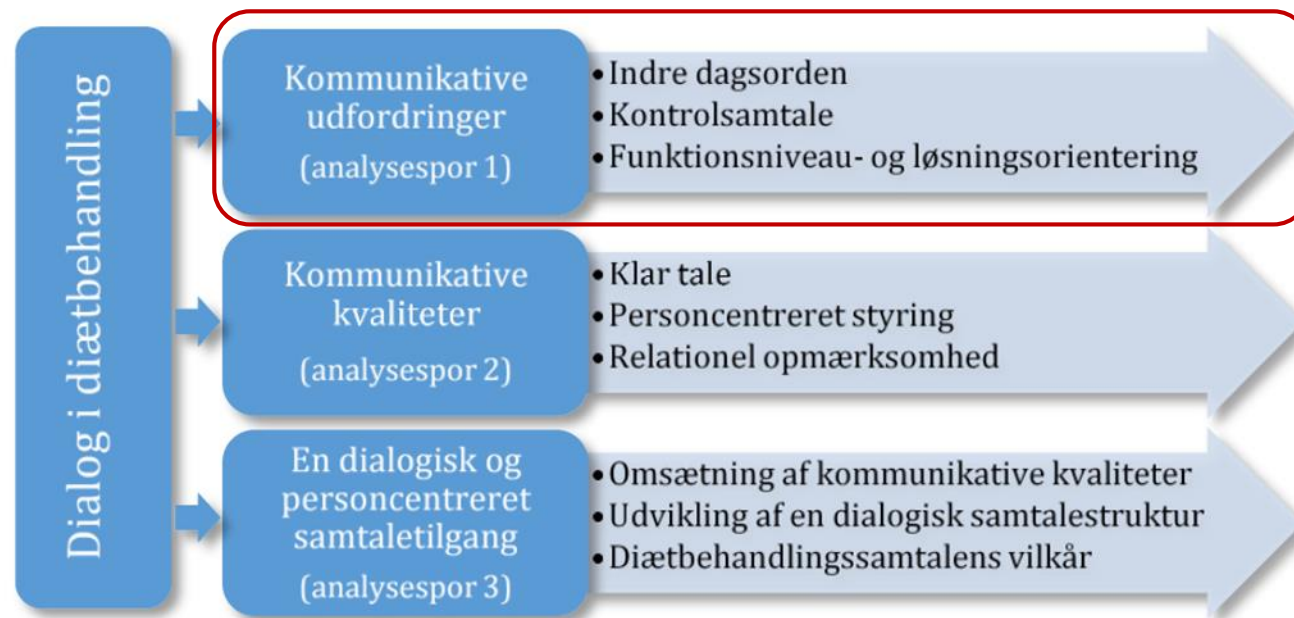

(Lang, 2020a, s. 51)

- Dialog er både et spørgsmål om, hvordan man *kommunikerer* (hvad man gør), og hvordan man *er* i samtalen (hvordan man møder den anden)

- Diætbehandling handler ikke kun om, *hvad* ernæringsanbefalingen skal lyde på (**kvantitet**; hvad og hvor meget)
- Diætbehandling er i høj grad også et spørgsmål om, *hvem* man sidder over for, og hvad der kan give mening (**kvalitet**; hvorfor, hvorvidt og hvordan)
 - for både patient og diætist

Diætbehandlingssamtaler

Kommunikative udfordringer

Når diætbehandlingen primært er **behandling**
– på diætistens præmisser

- **Indre dagsorden**
 - *Kun kendt af diætisten*
- **Kontrolsamtaler**
 - *Tjekliste*
- **Funktionalitets- og løsningsfokusering**
 - *Råd og anbefalinger ift. funktionsniveau*

Diætbehandlingssamtaler

Kommunikative kvaliteter

Når diætbehandlingen bliver en diætbehandlingsamtale

- **Klar tale**
 - ✓ Hvad, hvorfor, hvordan, metakommunikation, forventningsafstemning, sprog (verbalt og nonverbalt)
- **Relationel opmærksomhed**
 - ✓ Relationstryghed, lydhørhed, humor, empati
- **Personcentreret styring**
 - ✓ Styring med autonomi og compassion

Klar tale

”Der er to ting, jeg har særligt i kikkerten efter sådan en operation [...] man har blandt andet skåret din, din gald [afbryder sig selv] galdeblæren den er fjernet [...] Og så kan man sige, du mangler også noget af din, af din tyktarm, og det kan give en forstyrrelse i galdekredsløbet og give det, der hedder galdesyremalabsorption, og det kan give diarré i sig selv og det kan man behandle på. Man kan gøre et behandlingsforsøg, i hvert fald, for at finde ud af, om det er det [...] Så det er det ene”

(diætist)

”jeg synes, jeg har ikke fået så god en forklaring før [til sin tilstand og operation] [...] Det betyder en hel del for mig”

Relationel opmærksomhed

(Foto af pixabay)

”så jeg venter på, jeg skal snakke med dig og være mere sikker [...]. Jeg er rigtig bange” (pt)

”hvad er du bekymret for, der sker, når du spiser fast mad? Kan du sætte ord på det?” (kd)

”det er dejligt, at de er så opmærksomme på [...], på personen selv, ikke. At de har tid og, til at sætte sig ned og snakke [...] Jeg tænker, at havde jeg været alene. Hold da kæft, så var det ikke til at undvære, det her. Det var det ikke [...].”

”jeg synes det er godt, hun [diætisten] er så nærværende, og jeg føler hun har en masse viden med i bagagen, men også sætter sig ind i selve situationen i forhold til mor [patienten]. Det er virkelig guld værd, at det ikke er endnu en fremmed, der kommer og skal spørge om alt muligt, og man skal forklare tingene”

(pårørende)

Personcentreret styring?

(Foto af Karolina Grabowska)

Personcentreret styring

(Foto af Karolina Grabowska)

- Styring med respekt for den enkeltes **autonomi**
- Styring med hensyntagen til den enkeltes **ressourcer**, ønsker og behov
- Styring med afsæt i **behandlingsansvar** og samtidig **lydhørhed** overfor den enkelte

”ej, jeg synes det er en stor mundfuld [...] altså hele forløbet. Altså, man, man skiller det ikke ligesom ad og så tager det enkeltvis, altså [...]”

”ja det er altså, det er ligesom om man, man bliver proppet [gestikulerer med sine hænder] på én gang med det hele. Og nå ja, hvad var det nu der skulle ske”

Berit:
(kd) *”så du er lidt utryg på flere ting. Og det kan jeg sagtens forstå”*

Tine:
(pt) *”ja, fordi jeg stod egentlig op i morges og havde ikke ondt [...] Og jeg havde fået dem overbevist om, at jeg ikke skulle ligge med det der kabiven i nat [...] Og så var han [læge?] inde og snakke om, at jeg skulle måske have noget igen i nat, og så sagde jeg til ham, det er ikke med min gode vilje, og hvis jeg kan få lov at sige nej, så siger jeg nej”*

*Berit: "det vil jeg anbefale, for jeg tror ikke, du kan spise op til dit fulde behov endnu"
[...]*

Tine: "jo, det kan jeg godt gå med til" [smiler]

*Berit: "det er jo dig, der styrer det ikke også, kan man sige. Men vi gør det jo, fordi vi mener bestemt, du har brug for det [...]
men det er dig, der bestemmer i sidste ende. Og så må vi prøve at rådgive dig, så godt som vi kan"*

Diætbehandlingssamtaler

Den dialogiske samtalestruktur

Den dialogiske samtalestruktur skal ses som et indledende bud på, hvad der kan være relevant at være opmærksom på i diætbehandlingssamtalen. Strukturen tager afsæt i de kommunikative kvaliteter: relationel opmærksomhed, personcentreret styring og klar tale, og rummer følgende punkter (12):

Kommunikative opmærksomhedspunkter i samtalen kan være:

- Kontakt
- Forventningsafstemning
- Rammesætning
- Samtaleemner
- Gennemsigtighed: hvad er vigtigt, hvorfor er det vigtigt, hvordan kan der handles?
- Patientens perspektiv og parathed
- Opsummering og aftaler
- Opfølgning

(Lang, 2021)

En dialogisk samtalestruktur

- **IKKE** en tjekliste, facitliste eller kronologisk ordnet struktur
- Men opmærksomhedspunkter, der har vist sig relevante i diætbehandlingssamtaler med kræftramte, og som kan give en struktur for samtalen, der giver rum for dialog og inddragelse af patientens perspektiv

Den dialogiske samtalestruktur

Den dialogiske samtalestruktur skal ses som et indledende bud på, hvad der kan være relevant at være opmærksom på i diætbehandlingssamtalen. Strukturen tager afsæt i de kommunikative kvaliteter: relationel opmærksomhed, personcentreret styring og klar tale, og rummer følgende punkter (12):

Kommunikative opmærksomhedspunkter i samtalen kan være:

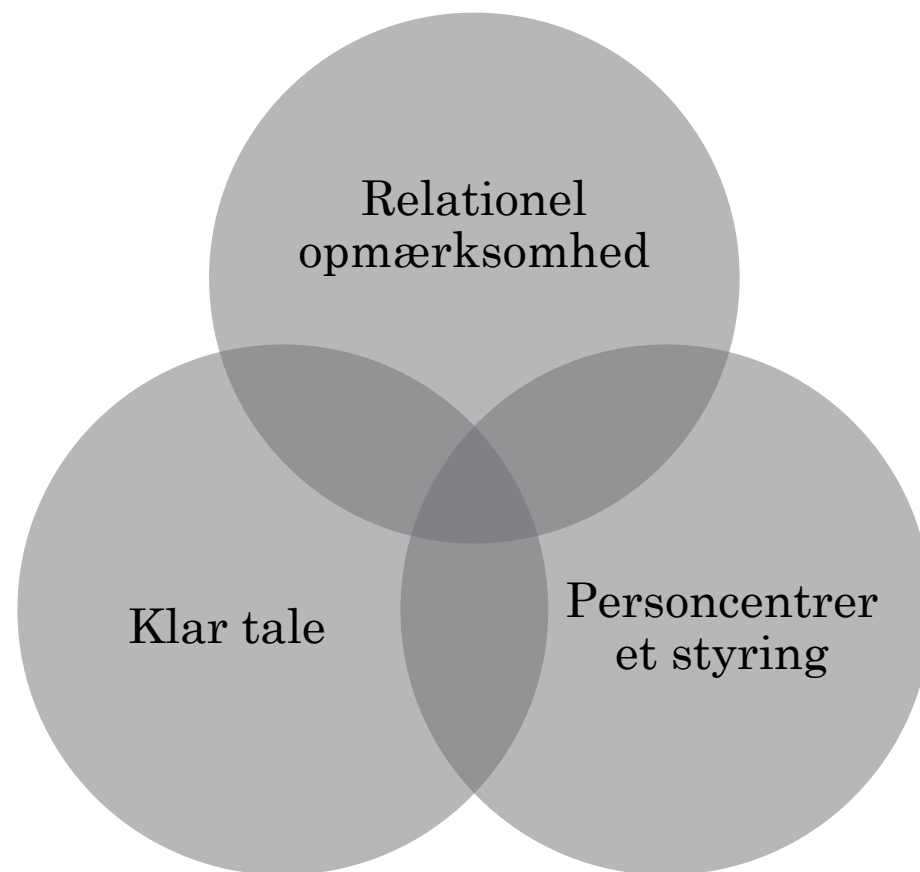
- Kontakt
- Forventningsafstemning
- Rammesætning
- Samtaleemner
- Gennemsigtighed: hvad er vigtigt, hvorfor er det vigtigt, hvordan kan der handles?
- Patientens perspektiv og parathed
- Opsummering og aftaler
- Opfølgning

*relationel
opmærksomhed*

*personcentreret
styring*

klar tale

Dialogiske kommunikative kvaliteter

”jeg synes, [diætisten] virkede rolig og tryghedsskabende [...] hun virker interesseret i min sag. At det ikke er sådan en, en gennemsnits én hun lige skal ind og fikse. Hun har sat sig ind i, hvad der er sket forud og vil gerne høre lidt mere til det og sådan noget”

Diætbehandling er også et spørgsmål om *samtale* og relation

- Diætbehandling er vigtig – men behandling kan ikke stå alene
- Diætbehandling er også et spørgsmål om **samtale**

(Foto af pixabay)

Kursus på vej om dialogisk kommunikation i diætbehandling og kostvejledning til FaKD medlemmer

Hvordan kan vores kommunikation og samtalefærdigheder understøtte den ernæringsfaglige viden?

Kurset har fokus på, hvordan den ernæringsfaglige viden kan tænkes sammen med kommunikative og relationelle kompetencer og kurset er til dig, der gerne vil have inspiration og viden om dialogens potentiale og anvendelsesmuligheder i kostvejledning og diætbehandling.

På kurset får du

- Teoretisk indblik i samtalens betydning i en ernæringsfaglig kontekst
- Metodisk indblik i dialogisk kommunikation i diætbehandling og kostvejledning
- Konkret afprøvning og erfaring med den dialogiske samtalestruktur
- Inspiration og konkrete værktøjer til den kommunikative værktøjskasse

Litteratur til inspiration

- Lang, N. R. (2020a). *Dialog i diætbehandling. En aktionsforskningsundersøgelse af kommunikative kvaliteter i diætbehandlingssamtaler med kræftramte*. Aalborg Universitet. https://www.kommunikation.aau.dk/digitalAssets/885/885769_afhandling_dialog_i_diaetbehandling_nanna_lang_web.pdf
- Lang, N. R. (2020b). Samskabelse i en dialogisk forskningscirkel—Udvikling af kommunikative kvaliteter i en sundhedsfaglig kontekst. I S. Winther & D. Høgsgaard (Red.), *Aktionsforskning i sundhedsvæsenet. Idéer til kommunikative og innovative forandringer i en sundhedsfaglig praksis*. Aalborg Universitetsforlag.
- Lang, N. R. (2021). Diætbehandling er også et spørgsmål om samtale. *Diætisten*, 29(170), 27–30.
- McCormack, B., Dulmen, A. M. van, Eide, H., Skovdahl, K., & Eide, T. (Red.). (2017). *Person-centred healthcare research*. Wiley.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2014). *Den motiverende samtale: Støtte til forandring* (2. udg.). Hans Reitzel.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Houghton Mifflin Co.

DIALOG I DIÆTBEHANDLING

EN AKTIONSFORSKNINGSUNDERSØGELSE AF KOMMUNIKATIVE KVALITETER I DIÆTBEHANDLINGSSAMTALER MED KRÆFRAMTE

AF
NANNA RUENGRATOK LANG

PH.D. AFHANDLING 2020

FORSKNING

Diætbehandling er også et spørgsmål om samtale

Af Nanna Ruengkratok Lang, lektor, ph.d., cand.psych., VIA University College, Ernæring og Sundhedsuddannelsen samt Forskningscenter for pædagogik og dannelse, program for professionsdidaktik, naru@via.dk

Som kræftramte med spisevanskeligheder kan det være helt essentielt at få tilbudt diætbehandling. Men diætbehandling er mere end blot den rette diætetiske ordination. Det er også et spørgsmål om samtale og relation. Dette er en af hovedpointerne i en ny ph.d.-afhandling, der har undersøgt diætbearbejdsamtaler mellem kræftramte og kliniske diætister. Afhandlingen peger på klar tale, relationel opmærksomhed og personcentreret styring som centrale kommunikative kvaliteter i (diætbearbejds)amtaler.

"altså hvis jeg kunne spise alt, hvad jeg gerne ville spise, så, så, så, så vejede jeg meget mere" (Hanne, kræftramte)

"Jeg kan simpelthen bare ikke [spise], jeg har prøvet på alle leder og kanter" (Uens, kræftramte)

vægten. Her kunne meget tale for, at det ville være hensigtsmæssigt at tale med en klinisk diætist i sit kræftforløb (5). Det er dog ikke nødvendigvis en selvfølge, selvom man oplever udfordringer med

Susanne Winther og Ditte Høgsgaard (red.)

AKTIONSFORSKNING I SUNDHEDSVÆSENET

Idéer til kommunikative og innovative forandringer i en sundhedsfaglig praksis

Kapitel 3

Samskabelse i en dialogisk forskningscirkel

- udvikling af kommunikative kvaliteter i en sundhedsfaglig kontekst

Nanna Ruengkratok Lang

Dette kapitel tager afsæt i et aktionsforskningsprojekt, der har udviklet 'den dialogiske forskningscirkel' som metode. Projektet har undersøgt og udviklet kommunikative kvaliteter i diætbearbejdsamtaler med kræftramte. Ud fra en dialogisk aktionsforskningstilgang har to diætister og en forsker mødet i en dialogisk forskningscirkel, det vil sige et forskningsmødeforum, hvor de med afsæt i bl.a. videooptagelser fra diætisternes daglige praksis via refleksion og dialog har arbejdet med udvikling og udforskning af deres kommunikation med patienter og pårørende. Brug af video i cirkelarbejdet åbner op for at give stemme til flere aktører end dem, der udgør forskningscirklen, og det kan danne afsæt for at arbejde ud fra flere sanskanaler. Det giver mulighed for en udvidet og nærværende dialog og refleksion i cirklen, hvor der kan tales ud fra flere sanser, og hvor det bliver mere håndgribeligt at inddrage flere perspektiver, både egne (i cirklen) og andres (uden for cirklen). I dette projekt er udfaldet af cirkelarbejdet blandt andet blevet en ny samtalestruktur for diætbearbejdsamtaler og en øget opmærksomhed på, at en diætbearbejdsamtale handler om mere end ernæring.

Baggrund

Fleere kræftramte oplever at

4 Den motive-rende samtale

Nanna Ruengkratok Lang

Introduktion

Den motiverende samtale er en evidensbaseret samtaletilgang, der er personcentreret, samarbejdsbaseret og målrettet med henblik på at styrke den enkeltes egen motivation og beslutning om forandring.

Samtaletilgangen hviler på fire grundprincipper, der udgør ånden i den motiverende samtale: samarbejde, accept, medfølelse og fremkaldelse af motivation.

Den motiverende samtale giver en struktur for samtalen, der er bygget op om fire processer: engagering, fokusering, fremkaldelse og planlægning.

Centrale samtalefærdigheder er: åbne spørgsmål, bekræftelse, reflekterende lytning, opsummering og informationsudveksling.

I den motiverende samtale arbejdes ud fra, hvad patienten selv er parat, kompetent og villig til med afsæt i et ekspertsamarbejde, hvor patienten er ekspert på sit eget liv, og syge-

plejersken er ekspert på den sygeplejefaglige del.

Den motiverende samtale tager tid at lære at praktisere, men når først man mestrer den, er det en konstruktiv og omsorgsfuld måde at kommunikere på, der ikke tager længere tid end andre samtaleformer.

Den motiverende samtale i en sygeplejefaglig kontekst

Den motiverende samtale er en samtaletilgang, hvor man arbejder personcentreret, målrettet og empatisk på at hjælpe med at fremme patientens egen beslutning om og motivation for forandring. Som sygeplejerske kan man møde patienter, der f.eks. kan have svært ved at efterleve de medicinske anbefalinger, til trods for at det kan have alvorlige konsekvenser. Her kan den motiverende

Steen Hundborg (red.)

SUNDHEDSPSYKOLOGI I SYGEPLEJEN

FADL'S FORLAG

(Foto af Vie Studio)